

10.097

ARCHIEF EN MUSEUM
VOOR HET
VL. CULTUURLEVEN

DE Kroniek

Bij meneer de Pastoor.Cyriel ^{doon} Buym.

Alle Kwartieren waren volgepropt.

Er lagen Duitche soldaten in alle huizen van het dorp en er stonden paarden, wagens, auto's en kanonnen in alle schuren en stallen, in alle loodsen en magazijnen, overal waar een ~~dak~~ dak ~~te vinden was~~, boven vier staken of vier muren, was gevonden.

De huizen van de menschen die gevlucht waren werden van onder tot boven in beslag genomen: geen kamertje, geen hoekje bleef onbezet. De huizen van de menschen die gebleven waren, werden zoo vol gestopt als 't kon, maar men liet hun toch ^{nog} een paar kamers: een bed, een tafel en ^{enkele} ~~enkele~~ stoelen voor eigen gebruik over. En toen alles zoo was volgepropt ~~bleef~~ bleef er nog ruimte te kort te zijn; en enkele huzaren, hun paarden bij den teugel leidend, liepen de dorpsstraat op en af, misnoegd en vloekend, en door hun makkers uitgeleken, omdat zij nergens ^{meer} plaats konden vinden.

Toen kwamen zij voor de pastrij.

Drukmanif
der Haag
te Leen van Meerdewijk

De stoep der pastorie stond vol met dorpelingen, die, naar zij beweerden, uit hun eigen woningen verdreven, daar een onderkomen kwamen zoeken. Menwer de pastoor was gestuukt, zeiden zij, maar voor hij vluchtte had hij hen toegestaan zijn huis in bezit te nemen en door waren zij nu mee bezig en zij smeekten den burgemeester hen niet weg te ~~jaan~~^{jagen}, daar het reeds avond werd en zij anders met hun vrouwen en kinderen wel in het koude, open veld of ~~de~~^{op} straat zonder moeten overnachten.

De barsche, opgewonden vijanden schenen al niet veel medelijden te gevoelen. Wat kon het hun schelen, dat al die ongelukkigen op straat zouden slapen, als zij en hun paarden maar plaats vonden! Zij deuvden meer en onnoo- dogend de jammerende menigte op zij en toee van hen drongen de pastorie binnen om eens te gaan zien.

Stel van benauwden angst bleven de zielige menschen in kuddes op den drempel wachten.

Na enkele oogenblikken kwamen de twee heren weer buiten. Hun verhitte gezichten stonden vroolijk - lachend en zij schreeuwden iets ~~op~~ in opgewonden toon en harde taal naar hun wachtende molkers in de straat. Deze, op hun beurt, lachten en schreeuwden hard iets tegen. En daarop lachten

3/ ^{hard}
en schreeuwden zij allen onder elkaar, als of zij allen
plotseling dollen ^{om iets} prat tradden. De doodsbenauwde
mensen hoorden en zagen dat met een verschrilde
uitdrukking op hun gezichten aan.

* * *

- Alle! fort, weg, allemaal weg! riepen eensklaps
de Kerds, onzacht het volk ~~gehoort~~ ~~uit~~
~~elkaar~~ van de stoep weg duwend. Smeeken of
jammeren hielp niets: zij moesten weg, allemaal,
en wie ook maar een keugelde werd bij den
kraag gepakt of met stomp van geweerhol
ruw de keden afgegooid. Een ^{burger} ~~man~~, een dikke,
^{glad} met geschoren gezicht, poogde tot het uiterste stont
te houden. Hij sprak heel beleefd en beschaafd
tot de ruwe Kerds, trachtte met zachte woorden
hen te overreden en maakte daarbij ^{zalsende} ~~bedrukkende~~
gebaren met zijn beide witte handen, als of hij
zegende.

De ruwvards kelden hem barsch en achterdochtig
aan. Een van hen zei iets dreigends in zijn harde,

4/ schreeuwerige taal en duwde hem meten zijn
revolver ^{onder} ~~aan~~ den neus. De bleete dikke schrikte
geweldig en sloeg zijn handen in elkaar, als tot een
smeebede. Maar de verwoede kugelaar gaf hem een
stomp op de borst, die hem in 't gedrang der menigte
achteruit wierp. Een kreet van afschuw ging onder de
verjaagde menschen op. De gezichten der mannen
werden bleef van afgrijzen en ^{twee} ~~afgrizen~~ vrouwen, die
in de voorste rijen waren ^{blijven staan},
barstten ^{in snikken} uit. 't Was of zij een heilig-
schennis zagen gebeuren.

* * *

Die bleete, dikke man was de pastoor van
't dorp en de twee hielender vrouwen waren zijn beide
vrouw dienstmeiden!

Het leetle, - voor de Duitschers - dat menen
de pastoor gesluicht was, maar feitelijk was menen
de pastoor niet gesluicht. Menen de pastoor had
gehoord en gelezen van al de schrikwekkende gruwelen,
die met geestelijken in andere gemeenten waren
voorgevallen en ^{hi had} zich afgevraagd hoe hij zijn leven redden
kon, zonder daarbij zijn ^{dorpsgenooten en ook zijn eigen} goederen in den steek te laten.

5

Hij had er niets beters op gevonden dan zich in gewoon
 burger te verkleeden. En daar stond hij nu, in 't pakje
 van een buurman, met een grijze broek ^{aan} die te lang
 was en een zwart jasje dat te nauw sloot, uiterlijk
 al zijn prestige kwijt, maar heerschen^{nog} nog over zijn
 kudde door 't prestige dat hij kort geleden had en ook
 wel dodelijk weer, ~~na het contact met zijn~~ Zoodra de
 vijand weg was, door het enkel ~~aan~~ aankleeden van
 zijn geestelijk kleed terug zou krijgen. Hij had een
 aantal lui tot zijn verdediging en tot vrijwaring
 van de pastorie ter hulp geroepen en waande zich
 reeds gered, toen die ellendige kerels daar
 aankwamen. Wat zou er nu gebeuren!

*
 * *

Zoodra er vrije ruimte was gemaakt, hadden
 de huzaren, - vier waren er, vier, met van die gruwelijke
 doodskoppen op hun colback's - hun paarden naar
 voren. Zij lachten weer hard-schreeuwerig en
 opgewonden, en zoo dreeven zij het eerste paard naar de
 stoep toe en poogden het boven op de ^{trede} ~~stoep~~ te krijgen.
 De menschen in de stoep ~~stagen van ontzetting~~

6/ slaakten doffe kreten van ontzetting en menen de pastoor
stekte sidderend zijn ^{in een machteloos gebaar} zalvende handen uit, als om de
vreeselijke prophanatie te bezuigen. Was het niet gruwelijk:
paarden in de pastory, in de eigen woonvertrekken van
menen de pastoor! Waren 't geen onmenschen, geen
Ontchristen, die zoo iets monsteraachtigs uit hun
duivelsch brein haalden! Het ging trouwen niet
gemakkelijk. Het beest steigerde en strubbelde tegen,
alsof het inderdaad meer menschelijk gevoel bezat
dan de ^{onbarmhertige soldaten} ~~opgevoerde beesten~~, die het de wanden
wildes doen bedrijven. Zij eindigden met er als ketters
op te vloeken en te slaan en eindelijk sprong het
dier met één ruk de vier treden op en holde den
marmeren gang binnen, terwijl de woeste kerels
een bulderend hoegeroep slaakten. Zij liepen het
achterna, schoppen met hun lompe laarzen en deur
open en daar stond het paard in 't salon van menen
den pastoor!

De doodsbenauwde menschen in de oorkast
reikhalsten ~~naar~~ met schrikroepen naar binnen om

7 ~~het ongehoorde sacrament aan te nemen~~
~~dat ongehoorde sacrament te zien geboden en men~~
de ongehoorde heiligschennis te aanschouwen, en men
de pastoor, als onweerstaanbaar door den gruwel megehoorden
was weer met bevend - uitgestrekte handen op de stoep
geklimmen, terwijl zijn beide meiden, als 't ware gell
van afgrijpen, midden in het volk, luidkeels stonden te
huilen en te snikken.

- Och God, och Heere, in de salon, in de salon,
in de salon! herhaalde voortdurend de oudste, ~~terwijl~~
zij haar beide armen ~~ter hand sloeg~~ in de hoogte
slaande.

Stuiploochend kwamen de Kerels weer buiten en
dreeven het tweede paars op. Maar de pastoor stond
hen in den weg en voor de tweede maal stompten zij
hem ruw op zij en dreigden vloekend met hun
revolvers. En daar hij ook bij 't derde en 't vierde
paars telkens weer, als onweerstaanbaar door den
gruwel aangehoorden, met zijn zalsend - riddende
handen in den weg ^{kwam} ~~hem~~ staan, greep een der Kerels
hem ^{ensklaps} geweldig bij de beide polsen vast en schreeuwde
hem woest - vloekend in 't gezicht.

- Zeg eens, wie zijt ge ^{toch} ~~dan~~?

Er viel een oogenblik volslagen, doodsche stilte.

- Wie of ge zijt, vraag ik u? herhaalde de Kerel, nu menner den pastoor heen en weer schuddend.

Een der twee oude meiden sprong uit het gedrang naar voren, viel smeekend, met gesouwen handen, voor den woestard op haar knieën neer.

- O, meneer, als 't u belijft, als 't u belijft, doet hem toch geen leed! smikte zij.

Boos en verbaasd staarde de Kerel haar even roerloos aan. Toen herhaalde hij dringend zijn vraag, nu aan de meid:

- Weet gij wie die man is?

- O, meneer, o, meneer, als 't u belijft!... smikte de meid voor allen antwoord.

De Kerel verloor eensklaps zijn geduld.

- Hier! Die man is de gevangenis! riep hij tot zijn kameraden.

- Meneer! meneer! meneer! gilde de meid als een krankzinnige zich voor de voeten der soldaten slepend. Wat gaat ge doen! Se mooft niet! 't is een geestelijke! 't is meneer de pastoor!

9/

Met een schrillen spottkreet lieten de huzaren hun gevangenen los.

- Wel zoo, wel zoo, is dat menen de pastoor! grinnikten zij verwonderd. Wie zou dat denken! Dat zijn toch geen pastoor-kleeren! En lachend keerden zij hem om en bekeken hem schijnpend van 't hoofd tot de voeten. Toen zette de kerel, die hem aangehouden had een barsch-verwoed gezicht en riep:

- Hij moet gefusilleerd worden!

Een kreet van afrijpen steeg uit de menigte op, terwijl menen de pastoor, doodsbleef, als onder een plotsen slag, tegen den muur der pastorie in elkaar zakte.

- Gefusilleerd, ofwel... - en de kerel lachte grijzelig - ons een allerfijnsst diner laten klaarmaken, met de lekkerste en duurste wijnen uit zijn kelder!

De oude meid sprong overeind, alsof de hemel voor haar open ging.

- Je zult het hebben, meneeren, ge zult het hebben! Het fijnsst en lekkerste en duurste, dat er op de wereld is! Rijgden zij amechtig de treden van de stoep opstrijkkelend.

Menen de pastoor volgen haast, men dood den levend, waanzinnige gebaren met zijn sidderende, witte handen schetsend. En de vier huzaren, proestend van het lachen,

10/ volgden meneer den pastoor, terwijl het stom- verschriftte
volk daar nog een op elkaar gedrongen stond en dan lang-
zaam uitkenging, in 't gedrang en het lawaai der honderden
vijandelijke soldaten, die als een grijze, adelige massa door het gansche
dorp krioelden.

x
* * *

Toen het donker was, gansch donker, en de lange
dorpsschoot weer in stilte lag, kwamen de menschen die het
tafereel bij de pastorie hadden bijgewoond, onzichtig uit hun
huizen geslopen en vereenigden zich weer tot een groepje, om
den hoek van een zijchoot.

De gansche voorkant van de pastorie was doodsch
en somber, als uitgestorven, maar aan den achterkant was
licht, en naar dat licht kropen zij heen, door heggien en
tuinen, tot zij weldra in meneer de pastoor's eigen tuin
terecht kwamen. Zij hielden zich verscholen achter en
onder heesters en bloemstruiken en van uit die schuilplaats
hoorden zij en zagen zij iets van wat daar binnenshuis
gebeurde.

Zij hoorden het stampen en beuken der paarde-
hoeven op den plancher van het salon ^{waardoor de} ~~naar toegeblinde~~
^{dicht gesloten waren} luiken. Was het niet gruwelijk te denken dat daar

11
nu beesten stonden, in die Kamer, in dat soort heiligdom
waar zij zelden nooit en voer hadden gezet! Dat alleen
deed hen reeds ijzen en schreien en deze opschreeuw werd slechts
overtroffen door hetgeen zij sagelijk, achter de ^{witte} gordijnen der
verlichte ~~et~~ etkamer, aan de overzijde van den gang
konnen waarnemen.

Daar zaten ze, de vier Kerels, breed en lof aan tafel
in hun grijs uniformen, met menner de pastoor in hun
midden! Zij aten en dronken en op hun roode gezichten stond
een breede lach versterkt, als van wellustig-genietende saters.

Af en toe kwamen de meiden met verhit gelaat binnen,
steeds nieuwe schotels en wijnen ~~opdienend~~ opdienend
en dan glunderden de Kerels nog breeder, terwijl zij hun
glazen in de hoogte hieven en menner den pastoor desongeen
met hen aan te klinken. Maar het allernieuwste van alles
was en bleef, dat menner de pastoor daar vermoend in burgers-
kleeren zitten moest. Die uiterlijke doch ^{geestelijk} van zijn prestige
^{schaanwepel} was voor al de drowige geloovigen die 't bijwoonden een
onverdragelijke profanatie, iets dat hen knakte niet
alleen voor 't oogenblik, maar ook voor later, alsof de

wreede vijanden niet slechts hun stoffelijke welvaart,
 maar ook ~~aan~~^{al} hun moreele troost en steun in 't verder
 freuzig leven voor altijd hadden ~~getrukt~~ vernietigd.

Zij konden het atelzig tafereel niet langer aan-
 schouwen. Zij ~~slapen~~ slopen weer weg, door hekken
 en tuinen, zooals zij gekomen waren, kwamen weer in
 de ~~thuis~~ doodsch-verlaten, sombere straat, kroepen angstig en
 bevend in hun dreefhuizen.

Velen waren er, die in stille, machteloze wanhoop
 schreiden
